

Балахонова О.В., доктор економічних наук,
професор, професор кафедри бізнесу і права,
Вінницький інститут Університету «Україна»
Мохнаток В.Р., магістрант 2-го року
підготовки, спеціальності «Менеджмент»,
Вінницький інститут Університету «Україна»

ЕТАПИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

STAGES OF DEVELOPMENT OF THE INSURANCE MARKET OF UKRAINE

Анотація. Досліджено, що в сучасних умовах ведення господарської діяльності страхування являється однією із найефективніших методик мінімізації ймовірних ризиків, ліквідації негативних наслідків, що сталися від випадкових подій або небезпек. В Україні, як і в більшості розвинутих країнах світу, становлення страхового бізнесу відбувалось на засадах розвитку механізмів захисту майнових інтересів населення (разом з юридичними особами), оскільки страхові компанії виступають гарантами у разі настання страхових випадків. Ефективне формування та розміщення резервів страхових компаній є головним процесом у діяльності страховиків і, відповідно, організація ефективного управління ними потребує всеосяжного, своєчасного та достовірного інформаційного забезпечення, яке у свою чергу може бути сформоване тільки чітко організованою системою управління та менеджменту. Розвиток страхового ринку України за часів незалежності формувался поступово, умовно його можна розподілити на чотири етапи (по часовому критерію), які витікають із процесів формування нормативної бази що регламентує діяльність страхових компаній. Основними чинниками страхового ринку являються: формування нормативної бази діяльності страховиків, рівень інфляції, кількість компаній, страхові послуги, мінімальний розмір статутного капіталу, ліцензування, наявність наглядового органу, максимальна частка іноземних осіб у статутному капіталі страховика, лояльність споживачів, наявність інституту страхових брокерів.

Ключові слова: страхування, страхова діяльність, страхові компанії, послуги страхування.

Abstract. It is investigated that in modern conditions of conducting business insurance is one of the most effective methods of minimizing probable risks, eliminating the negative consequences of accidental events or dangers. In Ukraine, as in most developed countries, the formation of the insurance business was based on the development of mechanisms to protect the property interests of the population (along with legal entities), as insurance companies act as guarantors in case of insurance. Effective formation and allocation of reserves of insurance companies is the main process in the activities of insurers and, accordingly, the organization of effective management requires comprehensive, timely and reliable information support, which in turn can be formed only by a well-organized management system. The development of the insurance market of Ukraine since independence was formed gradually, it can be divided into four stages (according to the time criterion), which stem from the processes of formation of the regulatory framework governing the activities of insurance companies. The main factors of the insurance market are: formation of regulatory framework of insurers, inflation, number of

companies, insurance services, minimum authorized capital, licensing, the presence of a supervisory body, the maximum share of foreigners in the authorized capital of the insurer, consumer loyalty, the presence of insurance brokers.

Keywords: insurance, insurance activities, insurance companies, insurance services.

Постановка проблеми. В сучасних умовах ведення господарської діяльності страхування являється однією із найефективніших методик мінімізації ймовірних ризиків, ліквідації негативних наслідків, що сталися від випадкових подій або небезпек. Страхування також виступає засобом захисту від несприятливих змін ринкової кон'юнктури, що мають негативного впливу на ведення господарської діяльності підприємств, а також на добробут населення.

Останнім десятиріччям страховий ринок Україні розвивається вельми швидкими темпами, спостерігається систематичне зростання попиту на страхові послуги. Даний фактор свідчить про початок формування стабільної фінансової системи у нашій державі, оскільки страхування являється однією з її важливих складових. Але, слід відмітити, що існують певні суперечливості у розвитку страхування, наявні проблеми нормативно-правового, методичного та організаційного характеру, які вимагають подальшого комплексного дослідження та розробки рекомендацій щодо їх ефективного вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. При дослідженнях теоретико-методичного обґрунтування економічної сутності страхування, різноманітних аспектів діяльності страхової компанії, її впливу на фінансові результати страховиків значного внеску зробили зарубіжні фахівці, серед яких слід відмітити В. Берга, А. Вагнера, Дж. Глаубера, С. Маккі, А. Манеса, К. Маркса, П. Мюллера, П. Самуельсона та інших провідних вчених.

Формулювання цілей. Метою статті є дослідження етапів розвитку страхового ринку України.

Виклад основного матеріалу. В Україні, як і в більшості розвинутих країнах світу, становлення страхового бізнесу відбувалось на засадах розвитку механізмів захисту майнових інтересів населення (разом з юридичними особами), оскільки страхові компанії виступають гарантами у разі настання страхових випадків. Також страхова діяльність являється потужним інвестором сучасної національної економіки, що перш за все пов'язано із наявністю прав та зобов'язань страхових компаній розміщувати наявні страхові резерви у дозволені види активів.

Від того наскільки достатньо сформовані страхові резерви, а також від рівня ефективності та безпечності їх подальшого розміщення залежить стан платоспроможності страхових компаній, їх імідж та конкурентоспроможність на ринку страхових послуг.

Отже, ефективне формування та розміщення резервів страхових компаній є головним процесом у діяльності страховиків і, відповідно, організація ефективного управління ними потребує всеосяжного, своєчасного та достовірного інформаційного забезпечення, яке у свою чергу може бути сформоване тільки чітко організованою системою управління та менеджменту.

Розвиток страхового ринку України за часів незалежності формувалася поступово, умовно його можна розподілити на чотири етапи (по часовому критерію), які витікають із процесів формування нормативної бази що регламентує діяльність страхових компаній (табл. 1.) [1, 4, 6, 12, 14].

На розвиток страхового ринку, у різні періоди його існування, стримуючими факторами були:

- розгалуженість та недосконалість законодавчої бази;
- недокапіталізація страховиків;
- високий рівень неплатоспроможності страховиків, який виникає через недостатність сформованих резервів страхових компаній, що є проявом відсутності або недосконалості діючих методик розрахунку страхових резервів, а також недотримання затвердженої у компанії політики їх розміщення;
- залежності від перестраховування;
- періодичної відсутності вільних коштів у фізичних та юридичних осіб (клієнтів страхової компанії);
- недовіри до страховиків у споживачів їхніх послуг;
- відсутності прозорості страхового ринку, а також інших факторів, що мають значного впливу на підвищення вимоги до діючої системи управління та менеджменту, як основного інформаційного підґрунтя забезпечення користувачів інформацією для прийняття відповідних управлінських рішень [1, 4, 6, 12, 14].

Таблиця 1

Етапи розвитку страхового ринку України

Чинники страхового ринку	Характеристика розвитку страхового ринку України			
	I 1991-1993 рр.	II 1993-1996 рр.	III 1996-2001 рр.	IV з 2001 р. і дотепер
1	2	3	4	5
Формування нормативної бази діяльності страховиків	Практично відсутня	Прийнято Декрет Кабінету Міністрів України «Про страхування»	Прийнято Закон України «Про страхування»	Прийнято Закон України «Про страхування» у новій редакції
Рівень інфляції	Високий	Гіперінфляція	Середній	Нижчий від середнього
Кількість компаній	Понад 1000	800-500	300-283	283-450
Страхові послуги	Стандартизовані	3 варіантами	Диференційовані	Диференційовані/складні
Мінімальний розмір статутного капіталу	-	5 тис. дол. США	100 тис. євро для українських страховиків та 500 тис. євро для страховиків з іноземним капіталом	1,5 млн. євро для страховиків життя та 1 млн. євро для страховиків інших ризиків
Ліцензування	Відсутнє	Впроваджується	Застосовується	Удосконалюється
Наявність наглядового органу	Відсутній	Комітет у справах нагляду за страховою діяльністю	Комітет у справах нагляду за страховою діяльністю	З 2002 року Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України
Максимальна частка іноземних осіб у статутному капіталі	Не обмежена	Не більше 20%	Не більше 49%	Обмеження скасовано у 2001 році

страховика				
Лояльність споживачів	Середня	Середня	Незначна	Незначна, але є покращення
Наявність інституту страхових брокерів	Відсутній	Відсутній	Зародження	Розвиток

Аналізуючи етапи розвитку страхового ринку України, що наведені у табл. 1, надає нам можливість виокремити наступні його основні тенденції:

- відбувається процес систематичного удосконалення нормативної бази діяльності страхових компаній, особливо у напрямку посилення їх регламентації;
- поступово підвищуються вимоги щодо мінімально необхідного розміру статутного капіталу страхових компаній, що сприяє підвищенню їх платоспроможності та спонукає до збільшення обсягів діяльності у сфері страхових послуг;
- систематично посилюється нагляд від державних установ;
- продовжуються обмеження на діяльність в Україні страховиків – нерезидентів.

Тобто, урядом поступово запроваджується сукупність заходів, що своїми діями спрямовані на збільшення інвестиційного потенціалу як страхових компаній зокрема, так і страхової галузі взагалі.

Висновки. Систематичне реформування системи менеджменту в Україні, практикування міжнародних стандартів та досвіду, обумовлюють потребу у вдосконаленні організації і методики управління страховою компанією як одного з найважливіших напрямків економічної науки та господарської практики. Це являється особливо актуальним для страхових компаній що працюють на українському ринку, оскільки в умовах глобалізаційних процесів ринковій економіці характерні риси накопичення, концентрації та зростання капіталу. В зв'язку з цим, вагомо збільшується роль страхування як складової української економічної системи, а також як одного із інструментів суспільних взаємовідносин у стратегічному секторі розвитку економіки нашої держави.

Список використаних джерел

1. Балахонова О.В. Удосконалення обліку поставчань на основі побудови моделі партнерства. Електронне наукове фахове видання «Глобальні та національні проблеми економіки». 2015. Вип. 3. С. 816-820.
2. Гріщенко І.В. Методи розвитку технологічної бази інноваційно-орієнтованих підприємств. *Розвиток освіти, науки, економіки в умовах інтеграційних процесів*: зб. наук. праць. 2017. Вінниця. Т 1. С. 47-49.
3. Гріщенко І.В., Балахонова О.В. Економічна сутність грошових коштів підприємства. *Розвиток освіти, науки, економіки в умовах інтеграційних процесів*: зб. наук. праць. 2017. Вінниця. Т 1. С. 25-27.
4. Гріщенко І.В., Балахонова О.В. Система забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств. *Шляхи активізації інноваційної діяльності в освіті, науці, економіці*: зб. наук. праць. 2016. Вінниця. Т 1. С. 145-147.
5. Гріщенко І.В., Балахонова О.В. Методологічні аспекти контролю грошових активів та дебіторської заборгованості. *Соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства*: зб. наук. праць. 2018. Вінниця. Т 1. С. 153-155

6. Гріщенко І.В., Балахонова О.В., Бондар І.М. Основні завдання аналізу та оцінки доходів підприємств. *Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка*. 2017. № 4. С. 19-23.
7. Гріщенко І.В., Балахонова О.В., Васалатій О.М. Методика фінансового контролю запасів підприємств. *Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка*. 2017. № 4. С. 23-26.
8. Гріщенко І.В., Балахонова О.В., Канівець С.В. Методика аналізу заборгованості підприємств. *Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка*. 2017. № 4. С. 26-31.
9. Гріщенко І.В., Балахонова О.В., Кравець В.В. Фінансовий контроль в системі управління трудовими ресурсами підприємства. *Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка*. 2017. № 4. С. 118-122.
10. Балахонова О.В. Обґрунтування соціально-економічних параметрів суспільного життя на регіональному рівні. *Науковий журнал «Економіка: реалії часу»*. 2015. № 6 (22). С. 24-31.
11. Балахонова О.В. Подвійність управлінського консультування: професійна діяльність і ділова активність. *Ринкова економіка : сучасна теорія і практика управління: зб. наук. праць*. Одеса: Одеський національний університет ім. І. Мечникова, 2018. Вип. 1/38. Т. 17. С.42-52.
12. Балахонова О.В. Сучасні тенденції в системі управлінської звітності в контексті євроінтеграційних процесів. *Матер. III міжнар. науково-практ. конф. «Фінансові та економічні аспекти підприємництва»* (12-13 грудня 2018). Ірпінь, 2018. С.113-115.
13. Балахонова О.В., Коломієць М.В. Ресурсна база сучасного розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. *«Економіка. Фінанси. Право»*. № 11/1. 2017. С.54-58.
14. Балахонова О.В., Захарченко Н.В. Теорія і практика регулювання економічних відносин у нестабільному середовищі. *Міжн. наук. вир. журнал «Сталий розвиток економіки»*. № 2. 2017. С.83-89.
15. Гріщенко І.В., Білецька Н.В., Циганчук В.А. Фактори активізації інвестиційної привабливості підприємств. *Підприємництво і торгівля*. Львів, 2017. № 22. С. 64-76.
16. Гріщенко І.В. Формування і розміщення статутного капіталу підприємства. *Сучасні детермінанти розвитку бізнес-процесів в Україні: зб. наук. праць*. 2017. Київ. С. 270-273.
17. Балахонова О.В., Леухін К.К. Методика аналізу структури власного капіталу підприємства. *Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка*. 2020. № 2. С. 14-18.
18. Балахонова О.В., Леухін К.К. Генезис основних етапів розвитку власного капіталу. *Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка*. 2020. № 1. С. 14-18.
19. Гріщенко І.В., Балахонова О.В., Гуменюк Ю.В. Класифікація видів витрат в сучасних економічних умовах. *Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка*. 2018. № 1. С. 5-8.
20. Гріщенко І.В., Балахонова О.В., Гуменюк Ю.В. Методичні підходи до фінансового аналізу витрат підприємства. *Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка*. 2018. № 2. С. 4-8.

21. Гріщенко І.В. Шляхи удосконалення використання оборотних активів на підприємстві. *Соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства: зб. наук. праць*. Вінниця, 2018. Т. 1. С. 196-198.

22. Гріщенко І.В., Білецька Н.В., Циганчук В.А. Виявлення порушень у процесі аудиту фінансової звітності підприємств. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Сер. Економічні науки*. 2018. Вип. 54. С. 133-138.

23. Гріщенко І.В., Гринчук Т.П. Основні аспекти фінансового планування в системі фінансової безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. Вип. № 22/2020. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-14>.

24. Гріщенко І.В., Білецька Н.В., Циганчук В.А., Мазур О.В. Методи забезпечення ефективності інвестиційно-інноваційних проєктів. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. Львів: Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2020. – Вип. 60. С. 30-34.

*Лазарєва О.В. доктор економічних наук, професор,
професор кафедри управління земельними ресурсами,
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили*

*Чигурян Я.О., магістрант 2-го року підготовки,
спеціальності «Геодезія та землеустрій»
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили*

*Яковенко К.С., магістрантка 2-го року підготовки,
спеціальності «Геодезія та землеустрій»
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

EFFICIENCY OF LAND RESOURCES

Анотація. В статті розкрито розвиток теоретико-методичних засад економічності використання земельних ресурсів. Досліджено чинники, що впливають на ефективність використання землі. Висвітлено основні показники еколого-економічного та ефективного використання земельних ресурсів, що характеризують ступінь обробки земельних угідь, рівень використання землі та їх валовий збір, виробництво продукції в розрахунку на одну особу.

Ключові слова: ефективність використання земельних ресурсів, розораність території, склад і співвідношення земельних угідь, виробництво продукції, природно-економічні умови, виробництво продукції, піднесення сільського господарство.

Abstract. The article reveals the development of theoretical and methodological principles of economical use of land resources. Factors influencing the efficiency of land use have been studied. The main indicators of ecological, economic and efficient use of land resources, which